

FLYDDA DAGAR

NR 3/2016

Årg.nr. 19/ nr. 48

Linde Bergslags Släktforskarförening

Grundades den 7 mars 1996 med Lars Sundgren som initiativtagare.

Föreningen skall tillvarata medlemmarnas intresse för släkt-, folkliv- och bygdeforskning om vår bygd och dess innevånare i svunnen tid.

Adress:

Linde Bergslags Släktforskarförening
c/o Ingalill Eriksson
Storgatan 4F, 713 31 Nora

Besöksadress:

Banvägen 36, Lindesberg

E-post: lindeforskare@telia.com

Hemsida: www.lindeforskare.se

Org.nr. 875002-6349

Flydda Dagar

är föreningens medlemstidning och ges ut med tre nummer per år.

Pris för icke medlemmar: 50:- kronor/styck

Författarna ansvarar för innehållet i sina artiklar.

Ansvarig utgivare

Calle Lindström, Lindesberg

070-545 54 87

callel@telia.com

Tidningsredaktionen

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

Margit Strömberg

Kursledare

För kursverksamheten ansvarar:

Calle Lindström, Lindesberg 070-545 54 87

e-post: callel@telia.com

Andra kursledare

Gunilla Didriksson 0581-10917 076-765 99 00

Margit Strömberg 0581-139 81

Göran Jansson 0581-167 68 070-209 08 79

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

0581-130 63 070-453 63 43

Innehåll

Föreningsinformation	sid. 2
Ordföranden har ordet	sid. 3
Gunilla Didriksson Tack för mig	sid.4-5
Vad tycker medlemmarna	sid. 5
Scharlakansfeber i Lindesberg 1877	sid.6-7
Johan Lekberg	sid.7-8
Raffelstopp	sid. 9
Smedforskning på Masugnen	sid.10-11
Ny grundkurs 2016 i släktforskning	sid. 12
Dela Din släktforskning !!	sid. 13
Snart är det Jul igen	sid. 14
Föreningsinformation	sid. 15
Inbjudan Kallelse årsmöte	sid. 16

Styrelse

Ordförande: Calle Lindström, Lindesberg

070-545 54 87

e-post: callel@telia.com

Sekreterare: Inga-Lill Eriksson, Nora

070-358 64 78.

e-post: inga-lill.eriksson@hotmail.com

Kassör: Lisbeth Axelsson, Lindesberg

0581-147 00

e-post: lisbeth.axelsson@tele2.se

Vice ordförande: Sven Erik Larsson, Lindesberg

070-854 53 08

e-post: svala@telia.com

Vice sekreterare: Ingegerd Nordin, Fanthyttan

0581-510 97

Suppleant: Karl Ove Granat, Lindesberg

0581-100 78

Suppleant: Britt-Marie Andersson, Lindesberg

0581-930 37

Suppleant: Ann Charlotte Laudon-Tegerhult,

0581-130 63

ann-charlotte.laudon-tegerhult@telia.com

Valberedning:

Göran Jansson, Lindesberg

Gunilla Didriksson, Lindesberg

MEDLEMSAVGIFT 2017

200:- för enskild medlem

300:- för familj

BG 394-5854

Ordföranden har ordet!

Att förlora en när och kär...

På annat ställe i denna tidning finns en artikel om epidemin med scharlakansfeber under år 1877 och tragedin som många familjer fick uppleva med att förlora ett eller flera barn.

Dödligheten var förr hög, döden var ständigt närvarande. Vart femte barn dog före 1 års ålder före 1810 och knappt hälften av de födda upplevde sin 40-års dag, mindre än en tredjedel blev 60 år. Medellivslängden i mitten av 1800-talet var ca 42 år.

Men visst kunde flera bli gamla även förr, vid mitten av 1700-talet var drygt 6 % av befolkningen över 65 år, idag är siffran ca 18 %.

Den höga dödligheten innebar även att barn förlorade en eller bägge av sina föräldrar under sin uppväxt. Olika studier under 1800-talet visar att ca 10 % av barnen hade förlorat en eller bägge sina föräldrar innan barnet blivit 15 år.

Vad hände då med de barn som blev föräldralösa? Flera studier visar att de barn som blev helt föräldralösa och var äldre än ca 12 år, så tog de flesta av dessa barn tjänst som dräng eller piga, så tidigt som 12 år!

Barnen under 12 år blev i de flesta fall placerade i fosterhem, oftast var fosterföräldrarna någon släkting till barnet. Detta innebar i de flesta fall att barnet oftast blev kvar i sin miljö, dvs. i samma by eller i samma socken, även om det hände att de fick flytta till en annan socken. Flera av dessa fosterhem fick ekonomisk hjälp av socknen, även om de var släktingar. Men för de barn som saknade släktingar blev det oftast svårare. Här blev barnen oftast placerade av socknen, syskonskaran splittrades och det blev placering där fosterhemmet begärde lägst ersättning.

Berättelse finns om hur många av dessa barn for illa, utnyttjades som arbetskraft under dåliga förhållanden. Livet var tufft för många av dessa.

Ett öde som gripit mig och som jag rätt ofta tänker på är en av mina egna anor. Fiskaren Carl Pålsson Rahmberg på Råå fiskeläger utanför Helsingborg som förlorar sin 40 åriga hustru i april 1813. 10 dagar senare dör Carl själv, 32 år gammal. Bägge dör i trolig lunginflammation. Efter sig lämnar de fyra minderåriga barn, det yngsta, Bengta, enbart 5 månader gammal.

De tre äldsta barnen tas omhand av släktingar till modern, som kommer från orten. Men det yngsta barnet Bengta, tas om hand av en faster. Fadern har sitt ursprung i Knäreds socken i södra Halland och därifrån reser fastern de ca 10 milen över Hallandsås för att hämta hem sitt lilla syskonbarn. En resa som säkerligen var besvärlig vid denna tid. På hemvägen passerar hon Helsingborg där hon av prästen får ett intyg som ska hjälpa henne med resan:

"Hustru Gunnil Påhlsdotter från Knäröd i Halland som från Råå kommit hit till staden, och har på Råå emottagit sin avlidna broders späda fader och moderlösa barn att uppföstra och således i riktiga och goda ärenden stått: anhåller jag måtte herifrån bekomma skjuts, neml. en kärra med en häst till Fleninge."

Helsingborg d. 30 april 1813

Elias Follin. P. L. (Pastor Loci, min kommentar). (Knäred III:2 1801-1820).

Det gick bra med hemresan och Bengta togs, tycks det mig, väl omhand av sin faster. Bengta växer upp och levde tills hon blev 82 år gammal, då hade hon varit gift två gånger och fött sju barn.

Calle Lindström
Ordf.

(Lästips, Döden går igen, Moder- och faderlösa barn i bondesamhället kring år 1800. Sofia Holmlund, Stockholms universitet. Historisk Tidskrift 131:3, 2011.).

Tack för mig

När vet man att, nu måste jag sluta?

När vet man att, nu får någon annan ta över?

Troligen händer det samma sak hos de flesta. Idéerna ta bara helt slut.

Man försöker utveckla sig vidare, men resultatet blir kient.

Man tittar på andra släktforskartidningar, men precis som för mig, med samma redaktörer ser tidningarna lika ut, år efter år. Det måste till någon annat.

Som tur var fanns det någon som var villig att ta över och jag kunde sluta. Jag meddelade vår ordförande, Calle Lindström, att jag bara skulle göra ett nummer till och vara behjälplig i det nummer som kom efter.

Men hur började allt.

Jag kom bara inrasande i tidningsvärden och kunde absolut ingenting om hur man gjorde en tidning.

De tidigare redaktörerna blev oense och jag var nybliven ordförande och stod nu utan en tidningsredaktion. Men skam den som ger sig. Jag tänkte bara att det här skall jag klara. Året var 2004.

Först försökte jag göra programmet i Word, men på den tiden fanns det inte lika många finesser som idag, så bilder och text bara flyttade sig. Jag kände stor frustration.

Fick sedan en kopia av Adobe PageMaker är ett DTP-program (desktop publishing) som från början gjordes för Windows 1,0. Det var ett program som man gjorde tidningar i och hade färdiga ramar för att lägga texten i och dessutom hade färdiga spalter och bilderna blev på det ställe man beslutat att de skulle ligga.

Jag fattade ingenting. Men jag gav mig inte.

Sidorna for hit och dit och likaså texterna och bilder som jag försökte lägga in. Efter säkert femtio misslyckanden, fick jag äntligen ihop en sida. När jag skulle göra nästa sida, visste jag inte hur jag gjort. Till sist efter många vedermödor fick jag ihop en tidning.

Nästa tidning gick inte så bra den heller, men till sist lyckades jag. Självförtroendet växte.

Jag började sakta förändra tidningen och tyckte bland annat att tidningen hade fel format. Jag ville ha dem i A4. De hade tidigare tryckts i A5, men det fanns ett krus. Tidningen syntes inte i tidningshållarna på de olika föreningarna. Jag ville att tidningen skulle synas.

Ett annat problem var att tidningens texter hade ganska många felstavningar. Då kom till min hjälp först Gun-Britt och Hans-Olof Karlsson och från 2008, Margit Strömberg.

Vissa delar av de gamla utsidorna av tidningen behöll jag.

Det var bland annat Lindesbergs första stadsvapen, som kom till i samband med utfärdandet av privilegiebrevet som beskrivs som "en grön lind på ett likaledes grönt berg, omramat av en silversköld placerad i ett blått fält" och på baksidan Lindes Bergs Signete 1612, som sannolikt föreställer en tidtypisk rådman vid "Lindessåss Bergzlag". Tycker egentligen att det fortfarande är snyggt med dessa båda märken, trots att jag de senaste numren gjorde ett försök att ändra layouten på tidningen. Tidningen har under åren även gjorts som riktade nummer av tidningen, där jag samlat alla artiklar från tex. Södra delen av kommunen eller från Ramsbergsområdet.

Även under en tid har det funnits ett samarbete med Linde Fornminnesförening i bl.a. ett häfte om Munkhyttan, ett om Skvatthammar och ett par häften om Lindesberg.

Det känns skönt att efter tolv år lämna över redaktörskapet till Ann Charlotte Laudon-Tegerhult, som har den turen att Margit Strömberg fortsätter. En bättre korrekturläsare får man leta efter.

Det som inte tog slut, var mitt medlemskap i Linde Bergslags Släktforskarförening, där jag varit medlem sedan föreningen bildades 1996. Inte heller samarbetet med min redaktörskollega, Margit Strömberg.

Avslutar med orden.

Tack för mig.

Gunilla Didriksson

Vad tycker medlemmarna

Tidigt i våras genomförde Linde Bergslags Släktforskarförening en enkät bland sina medlemmar. Syftet var främst att få nya infallsvinklar på föreningens aktiviteter. 159 enkäter skickades ut via mail. Beroende på fråga svarade mellan 50 – 60 medlemmar på frågorna och har med sina svar bidragit med idéer som kommer att ligga till grund för att utveckla föreningens verksamhet.

Släktforskarföreningen har öppet i sin lokal på Sandströms i Lindesberg varje torsdag mellan 18-21. Alla medlemmar (men även icke medlemmar är välkomna) kan komma och få hjälp av någon i föreningen med problem man stött på i sin forskning och som man inte kommer vidare med. Man kan även använda databaser som man inte har tillgång till i sin egen dator. Oftast besöker någon eller några medlemmar lokalen ”mycket ofta” men de flesta har svarat ”enstaka gånger”. Bland dem som svarat ”aldrig” finner man medlemmar som inte bor i tätorten eller på annan ort och av praktiska skäl inte kan utnyttja möjligheten.

Föreningen kommer även i fortsättningen hålla öppet torsdagskvällar.

Föreningens föreläsningkvällar, oftast på Masugnen i Lindesberg, har varit förhållandevis välbesökta och populära. De flesta har svarat att man varit ”någon enstaka gång” eller ”många gånger”. Även här har flera svarat att man inte kunnat besöka föreläsningarna på grund av att man inte bor på orten.

På frågan ”vad tycker Du är en bra form för kunskapsförmedling genom Släktforskarföreningens försorg” ligger föreläsningar i topp men även kortare kurser i specifika ämnen. Ett exempel på en sådan kurs är kortkursen i handstillsläsning som har hållits ett antal gånger.

Föreläsningverksamheten kommer att fortsätta. Föreningen arbetar även vidare med förslag på kortare intensivkurser både i släktforskning men också inom olika intresseområden som medlemmarna har listat. Stort intresse finns för:

* olika databaser för släktforskning	* lokala och nationella arkiv
* historiska kartor	* domstolsforskning
* oäkta barn	* soldatforskning

Föreningen vill tacka alla som deltagit i enkätundersökningen och vår förhoppning är att det kommer att märkas så småningom i kurs- och föreläsningutbudet.

Källa: *Enkätundersökning genomförd av Linde Bergslags Släktforskarförening 2016*

Scharlakansfeber i Lindesberg 1877

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult Calle Lindström

Under hösten 2016 har medlemmar i Linde Bergslags Släktforskarförening arbetat med att registrera död- och begravningsböcker 1860-1896 över Lindesbergs bergs- och stadsförsamlingar. Detta arbete sker till Sveriges Släktforskarförbund för en förnyad och utvidgad utgåva av CD skivan Sveriges dödbok.

Under detta arbete upptäcktes att Lindesberg, både i stad och på landsbygden drabbades av en mycket hög barnadödlighet under 1877 och delvis under 1878. Anledningen var främst en enda sjukdom - scharlakansfeber. En sjukdom som idag knappast låter tala om sig och som, om man drabbas, botas snabbt med penicillin.

P. Gunnar Lindroth uppmärksammade denna epidemi i en artikel i Släkthistoriskt Forum 1/1990. Han beskriver hur scharlakansfebern drabbade hans släkt med dödsfall, några inom loppet av ett par dygn. Det var barnen som drabbades. I hans farmors familj dog två av familjens fyra barn och i mormoderns familj ett barn, samtliga bara några år gamla.

Sverige hade vid den här tiden ca 4 miljoner invånare. Ca 83000 dog under året varav drygt 7000 i scharlakansfeber. Av det totala antalet avlidna 1877 utgjorde dödsfallen i scharlakansfeber ca 9 %. Under åren 1861 – 1890 dog drygt 226 000 barn i Sverige i de olika barnsjukdomarna, då framför allt av difteri och scharlakansfeber.

Lindroth har hämtat sin statistik från SCB som skriver i en kommentar /.../ vållat större dödlighet än detta årets scharlakansfeber. Mången familj har sett sig plötsligt beröfad alla sina barn. Örebro län hade vid samma tid drygt 180 000 invånare. Den totala dödligheten var 3778 personer varav 888 avled i scharlakansfeber och utgjorde 24 % av samtliga dödsfall.

Epidemin härjade även i grannförsamlingarna. I Ramsberg avled 51 % av samtliga dödsfall i scharlakansfeber och i Ljusnarsberg var motsvarande siffra 48 %. Om man betänker att flertalet som avled i epidemin var små barn bör konsekvenserna varit stora både för befolkningstillväxten men främst för de drabbade familjerna med en sorg och ett lidande som kan

vara svår att förstå och ta till sig. Som exempel, en torparfamilj från Yxe som på två veckor förlorar 3 av sina 4 barn i scharlakansfeber under sommaren 1877. Eller en familj från Gusselby som på fyra dagar i juni 1877 förlorar alla sina 4 barn i difteri. Man funderar hur dessa föräldrar klarade av detta? Idag har samhället ett utvecklat psykosocialt stöd för drabbade familjer både inom sjukvård och kommunal verksamhet, men inte vid denna tid.

I Lindesberg avled 346 personer under 1877 varav 168 dog i scharlakansfeber. Vid sidan av detta dog barn även i de andra barnsjukdomarna, främst difteri som härjade även under året 1877.

Till detta kommer den höga spädbarnsdödligheten, dvs. barn som dör innan 1 års ålder. Vissa år är dödligheten i denna grupp runt 10 %.

Det är de små och späda barnen som främst drabbas. En anledning är säkerligen att de små ännu inte hunnit bygga upp någon motståndskraft mot infektioner.

Bristande föda kanske en annan orsak. Årsberättelse från provinsialläkare saknas för Lindesberg 1877 men i 1878 års årsberättelse finns scharlakansfeber nämnt, men att den också avklingat under första halvåret 1878.

Provinsialläkaren A Eriksson skriver Scarlatinaepidemien som hela året 1877 våldsamt härjade såväl i Staden som i Bergsförsamlingen, har vid 1878 års början till största delen upphört. Endast några få fall förekommo under årets första månader.

I årsberättelsen framkommer även att förutom den svåra scharlakansfeberinsjuknade många även i difteri och kikhosta. Dessa sjukdomar förekommer också bland dödsorsakerna i Död- och Begravningsboken och även här är det oftast barnen som drabbas.

Mot bakgrund av epidemins omfattning och att så många barn drabbades är det förvånansvärt lite rapporterat från Lindesberg.

Desto ambitiösare redovisning finns i provinsialläkarens årsberättelse från Ramsberg. Dr P Bjurbäck.

Då förut under denna epidemi, såsom synes av rapporten för 1877 (som ej finns tillgänglig i databas) till min kännedom kommit 514 fall så utgör sålunda antalet bekanta fall under hela epidemien, hvilken sträckte sig öfver största delen av socknen och räckte från juni 1877 till juli 1878, inalles 668. Som innevånarnes antal är omkring 5750 angreps följaktligen ungefär hvar 7:e person. Af dessa insjuknade afledo 112, hvilket visar en mortalitetsprocent af nära 17. /.../

Sin högsta höjd inom distriktet nådde epidemien i Nov 1877. Vad hände med familjerna som drabbades av så stor sorg när barnen avled. Det finns ingenting att hämta om föräldrars reaktioner i årsberättelserna. För många var säkert religionen ett stöd och kanske också en annorlunda syn på döden jämfört med idag.

Källor: Lindroth Gunnar P Scharlakansfebern i Linde 1877 i Släkthistoriskt Forum 1990:1

Kyrkböcker för Lindesbergs stads- och bergsförsamling. Årsberättelse från Provinsiälläkare Ramsberg 1878.

Årsberättelse från Provinsiälläkare Lindesberg 1878. <http://www.ep.liu.se/databases/medhist/>

Johan Lekberg

Rolf De Briskans

(bearbetat av Margit Strömberg)

Johan Lekberg, Bergsman, Riksdagsman. Född 1805-05-28 i Kåfalla . Fellingsbro, (T.)
Döpt 1805-05-30 i Kåfalla, Fellingsbro. Död 1876-09-19 i Västra Bohr, Lindesbergs landsförsamling. Dödsorsak: sviterna av en urinvägssjukdom.

Levnadsbeskrivning

Kyrkvärd, nämndeman, riksdagsman.

Faddrar: Mjölaren Jan Zackrisson och hans hustru Greta-Kajsa Fröman vid Kåfalla. Drängen Karl Jansson i Villingsberg och pigan Greta Larsdotter vid Kåfalla.

Träffade sin fru Anna Stina på Knutsberg där de arbetade som piga och dräng hos Bergsrådet Samuel Troilius.

Ur boken "Bergsmän och Borgare av David Blomberg är följande kapitel hämtat. "Den unge Johan sattes i rektorsskolan i Nora, blev sedan betjänt hos Lagman Velin och skrivare hos bergsrådet Troilius.

Ehuru kamraterna i nämnden hade svårt att glömma att Lekberg i sin ungdom varit betjänt, visade det sig att han kanske just härigenom förvärvat mera takt och kunnighet än de rustikare bergsgubbarna. Hos Troilius på Knutsberg tjänade en förmögen bergsmansdotter som husa, Anna Stina Karlsdotter, de blevo ett par och Lekberg erhöll svärfaderns gård. Lekberg blev sålunda välbeställd bergsman, men levde huvudsakligen av sitt stora jordbruk och levererade träkol till Dalkarlslyttan.

Bergsmanstiteln var därför något omtvistad och grannarna skällde honom för bonde. Men hans duglighet kom så småningom till sin rätt. Lekberg hade en god karaktär, bevarade alltid sitt omdömesgilla lugn och genomförde målmedvetet sina föresatser. I fem perioder efter varandra under tolv år 1850-1863 valdes han till riksdagsman för Bondeståndet för Linde och Ramsbergs bergslager, och gjorde bergsmännen goda tjänster genom att hindra hyttelagens upphävande, förordat av Brukspatron Vedberg på Hammarby.

Han genomdrev även en ny lag om hemmansklyvning från ¼ hemman till mindre lotter. Lekberg var en ståtlig karl med regelbundna anletsdrag, mörkt hår och skägg, tydande på vallonras. Han klädde sig väl i finborstad bergsmansrock och långstövlar med blankskinnskaft och bar gärna bergsmansyxan som käpp.

Så småningom förvärvade Lekberg hela socknens aktning. Han dog vid sjuttionio års ålder sedan i hans hem fötts tolv barn."

Från boken: Minnen från Carl XIV: s, Oscar I:s och Carl XV:s dagar: "Frågan om qvinnans myndighet rönt nu, liksom förra gången ståndets bifall. Endast Lekberg från Örebro län ville hafva det tillägg, som herr Adlercreutz sedermera begagnade och framställde, nämligen anmälan för domstol, hvilket det oefterrättliga lagutskottet antog, men bondeståndet förkastade, ehuru detsamma seder-

mera i förstärkt lagutskott fastställdes."

Lekberg ansågs som en utmärkt representant för Nerike, men föll igenom vid riksdagsvalet 1865. Johan Lekberg avled 1876 och borde då ha varit 71 år gammal. Tidningen Lindesberg Allehanda skriver "Lekberg på Westra Bohr, som i tisdags åtta dagar avled derstädes, fördes sistl gårdag till sitt sista hwilorum.

Den 71-årige och allmänt aktade mannen var i gamla bondeståndet en rätt framstående ledamot, och har flitigt deltagit i vår bergsförsamlings angelägenheter."

Efter hans död blev det auktion på lös egendom, öppen och frivillig.

Den ägde rum torsdagen den 8 maj och började precis middagstiden. I annonsen:" låta sterbhusdelägare försälja af lösa egendomen, så mycket den dagen medhinner, bestående af allehanda husgerå, af möbler, såsom: skänkar, skåp, väggur, byråar, speglar, och stolar m.m: kökssaker af malm, messing, koppar, tenn och jern. Laggkärl, glas, porslin, linne, sängkläder, snickare-och smedjeredskap, spett, spadar, skonar och kedjerep, åkdon, körredskap till både vinter och sommar: 1 häst, 3 oxar, 1 tjur, 12 kor, flera ungnöt, 4 grisar samt får och höns m.m. som i ett gammalt bo finnes.

Dag med betalningen lemnas endast af mig säkre, kände inropare till den 1 nästa Augusti: öfriga betala vid anfordran eller för sig, af mig godkänd borngen anställa. Urby, 26 april 1879, Erik Danielsson. En ytterligare auktion ägde rum 3 juni samma år.. Johan Lekbergs far kom från Kroppa i Värmland. Hans namn var Reinhold Lekberg och han var mästern och gårdsägare, född 1778, och hans mor hette Anna Olsdotter, född 1769 i Lanna, Hidinge, Örebro län.

Han bildade familj 1829 med Anna Christina Olsdotter som var född i Västra Bohr, år 1811, där hon också dog år 1878. I deras hem föddes tolv barn. Den äldste var en son, Johan Eric Lekberg, född 1830-03-18, som också blev nämndeman som sin far.

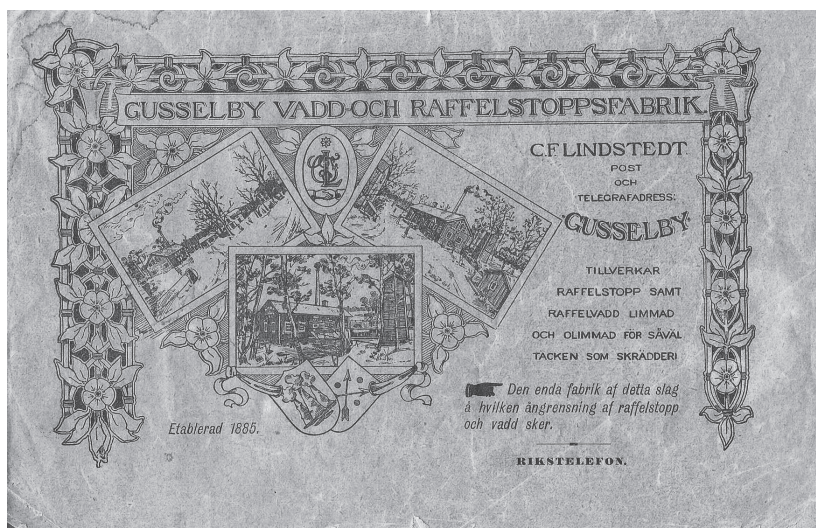
Raffelstopp

Margit Strömberg

I början av 1900-talet fanns en raffelstoppsfabrik i Gusselby utanför Lindesberg. Den ägdes av C. F. Lindstedt, och etablerades år 1885. Raffel var uppriven lump och avsedd till stoppning av madrasser, bolster, kuddar och dylikt, mjukare och mera hållbart än halm, som annars var det vanligaste stoppningsmaterialet. Gamla kläder, även stickylle hackades sönder till småbitar och stoppades i hemvävda, randiga eller stjärnmönstrade bolstervar.

Jag minns från min tidiga barndom, hur vi en gång fick hem raffelstopp och jag fascinerades av de små tyglapparna i många olika färger. De upplevdes säkert av mig, som om de var att leka med.

Men de hade en praktisk funktion och framställningen gjordes med maskiner i en fabrik. Så här beskriver Barbro Jansson det i ”Carlforsvägen på 40-talet”:
”I trasriveriet var det ett förskräckligt oväsande, när textilier revs ner till Raffelstopp och luften var tjock av damm. När Sandqvist tittade ut genom dörren liknade han ett ludet troll, det var ju massor av damm, som han fick över sig. Fru D. sydde madrassvar, som blev stoppade med raffelstopp. Det blev väldigt tunga madrasser.”

„Bilderna från annonsen i ”Våra Bygder i ord och bild,” utgiven av Bäragslagsposten, med nr 102 B. Tryckt i Lindesbärg av Bäragslagspostens Tryckeri, 1900

Från raffelstoppsfabriken i Gusselby finns ett reklamblad med text:

”Gusselhytte Raffelstoppfabrik, Gusselby.

Vid fabriken mottages lump för beredning till raffelstopp, hvarjemte håller lager af nämnda vara till afsalu. En fin vara levereras som fullständigt rengöres och befrias från damm.

Sönderhackad lump som varit använd i sängkläder, får ej hitsändas, men all annan sorts lump duger till raffelstopp. Raffelstopp är synnerligen lämplig till stoppning i bolstrar, madrasser, kuddar, sticktäckan mm. är ett utmärkt mjukt, varmt och poröst stoppämne.

Fullständig garanti utlovas, att hvar och en återfår raffelstopp af sin egen insända lump. Priset är 25 öre för halfylle och 35 öre för helylle per kilo med fri säck, då minst 20 kg köpes. Då egen lump insändes, är priset 15 öre per kg för deraf erhållen raffelstopp.

Då raffelstopp har stoppats hårdt i säckar, bör den först, innan den stoppas i sängkläderna, piskas väl, så att den blir porös. Den är då lika bra som fjäder.

Stickylle upprifves särskilt, då derom tillsäges, till fin spinnull mot 50 öre kg, för deraf erhållen ull. Af två delar stickyllelump och en del ull återfås fint meleradt väfgarn. Spinnlön kr 1.10 per kilo. Meleradt garn kan äfven få köpas härifrån, passande till både mans- och fruntimmerskläder.

Till varje full lumpsäck bör iläggas en tomsäck, för att kunna rymma raffelstoppen, och bäst är att afsändaren betalar frakten hit. Hvarje lumpsäck bör vara försedd med stark adresslapp med både afsändarens och emottagarens fullständiga adress. Äro flera ägare till sändningen, böra säckar eller adresslappar numreras. Liquid tages helst med efterkraf.

Agenter antages å förut ej representerade platser.

Sändningar och requisitioner torde sändas under adress:

P: E. Persson S:or, Gusselhyttan, Gusselby.”

Det är okänt vilket år reklambladet utgavs, men det torde ha varit på 1930-40 talet.

Smedforskning på Masugnen

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

På tisdagskvällen den 8 november samlades ett drygt 25-tal personer i ett snöigt Lindesberg för att lyssna till Örjan Hedenberg från Föreningen för Smedsläktsforskning (FFS) Föreningen kartlägger smedsläkter och har sammanställt materialet som idag uppgår till 300 000 poster i en databas. Man publicerar även litteratur om smeder, järnhantering och järnbruk. (www.smedforskning.se)

Smeder utgjorde en vanlig yrkesgrupp förr i tiden. Yrket gick ofta i arv och smeddöttrar gifte sig ofta med smeder.

Smederna var även tidigt ute med släktnamn. Utländska, invandrade smeder behöll ofta eller ibland försvenskade sina efternamn och svenska smeder tog oftast namn efter bruk eller trakt man arbetade vid.

Bland de invandrade smederna har vallonerna fått ett stort genomslag trots att de inte var fler än ca 800.

Betydligt fler invandrade från Tyskland. Från slutet av 1600-talet är släktnamnen enkelstaviga för att under 1700-talet övergå i tvåstaviga släktnamn.

Varje metall hade sin smed. Varje smide sin specialitet och

smederna fanns främst inom bruksnäringen men också som bysmeder och gårdsmeder. Föreläsningen har sitt fokus på järnbrukets smeder och främst hammarsmederna som framställde smidbart järn i stänger eller knippen.

Örjan Hedenberg beskrev smidesprocessen som i både tysksmide och vallonsmide innebar att få ner kolhalten i järnet för att göra det till ett smidbart stångjärn som både gick på export till utlandet och förädlades vid våra inhemska järnmanufaktur.

Inom tysksmidet arbetade man oftast i arbetslag om tre man medan vallonsmidet hade arbetslag på upp till nio man i varje arbetslag.

Man arbetade i 4-timmars skift dygnet runt hela veckor. Det blev ca 75-80 timmar arbetad tid per vecka. Arbetslaget bestod av koldrängen/lärdrängen som började i tidiga tonår, mästervennen som var i 25-årsåldern och slutligen mästersmeden som var i 30-35 årsåldern.

Lönen bestod av två tredjedelar naturaförmån och en tredjedel i pengar. Man bodde inom bruket och hade oftast några djur eller odlingsbar mark som sköttes av smedhustrun. Man handlade på avräkning inom bruket vilket inte sällan ledde till skulder vid sämre tider. Avräkningsboken är tillgänglig i arkiv.

Man får en känsla av livegenskap för brukets smeder vilket egentligen inte var fallet.

En del smeder flyttade förvisso vid hög skuldsättning men flera smeder flyttade även på grund av sin yrkesskicklighet då deras kunnskap efterfrågades vid andra bruk.

Vid det årliga Hammartinget löstes ekonomiska tvister, utfärdades mästarbrev och skrevs listor över lärgossar. I hammartingsprotokollen finns även namnlistor över anställda vid det aktuella bruket.

I Hammartingsprotokollen redovisas även smeders skulder. En viss social verksamhet bedrevs genom att man betalade en summa för mästarbrev vilken lades i den sk ämbetslådan som endast tre personer hade tillgång till och som öppnades i samband med Hammartinget. Härur kunde behövande t.e.x. änkor, få bidrag.

Den bullriga och sannolikt farliga arbetsmiljön påverkade syn och hörsel men många smeder uppnådde för den tiden en hög ålder 70-80 år. Detta tros bero på att Bruken var angelägna om smedernas hälsa för att ha en god produktion

och att tillgången på mat därför var god.

Från mitten av 1800-talet och framåt utvecklades nya metoder för att få fram smidbart stål direkt ur masugnen och hammarsmidet utvecklades gradvis och smederna specialiserades i nya processer inom järnhanteringen.

För forskning rekommenderas vanliga källor som kyrkböcker, mantalslängder och boupteckningar, men framförallt Hammartingsprotokollen som finns tillgängliga via Riksarkivet och Landsarkiven.

Vissa luckor under 1600-talet men bättre källmaterial från 1700-talet.

Små och stora Bruksarkiv som finns vid Landsarkiven eller lokala arkiv som Arkivcentrum. Forskar man på vallonsmeder hänvisas man till Lövstabruk. En rik källa är även Bergmästar-dömetts arkiv.

Örjan Hedenberg bjöd på en inspirerande föreläsning och publiken visade stort intresse genom många frågor och samling vid det medhavda bokbordet.

Ny grundkurs 2016 i släktforskning

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

Höstens nybörjarkurs i släktforskning är i gång. Kursledare är Göran Jansson och 6 väldigt engagerade nybörjare kommer varje onsdagskväll till släktforskarlokalen. Gemensamt för alla är att man har funderat över någon gren i släkten som man inte har så stor kunskap om eller att man har någon uppgift som man vill få klarhet i. I nästan alla familjer finns berättelser som väcker intresse och som man vill veta mera om.

Anna Jansson har ett kinesiskt ordspråk som ledstjärna ” okunnighet i historia nedvärderar din egen tid” Hon forskar tillsammans med sin sambo Gunnar Andersson. Anna har sin släkt spridd över stora delar av landet medan Gunnar har djupa rötter i Ramsberg. Båda är pensionärer och Anna beklagar, som så många andra släktforskare, att man inte fick mera information nedskrivet innan den äldre generationen försvann. Annas forskningsfokus ligger på faderns sida.

Birgitta Samuelsson är inflyttad i Lindesbergstrakten och yrkesarbetande. Hon inspirerades av en medlem i Släktforskarföreningen att tänka kring sina egna rötter och det visade sig dessutom att en del av dessa rötter finns i Lindesberg vilket blev en positiv överraskning och bidrog till mera inspiration. Birgitta forskar främst på sin pappas sida.

Britt Marie Axelsson är nybliven pensionär med ett framväxande intresse för släktforskning. Hennes mammas sida är väl utforskad medan delar av hennes pappas sida är mindre känd. Hon har främst östgötiska anor och med, enligt Britt Marie, – många intressanta skrönor – hon vill få mera kunskap om.

Karin Bäckman, som är yrkesarbetande, har inspirerats av maken som tidigare har gått släktforskningskurs och av sonen som ville ha mera kunskap om sina morföräldrars sida. Karin har anor från Hälsingland och forskar främst på sin farfars sida.

Från vänster: Anna Jansson, Gunilla Lindberg, Karin Bäckman, Britt-Marie Axelsson, Gunnar Andersson, Birgitta Samuelsson och närmast kameran kursledaren Göran Jansson

Samtliga uttrycker också ett intresse för historia både lokalt och kulturellt. Många släktforskare upptäcker under forskningens gång ett ökat intresse för platser där tidigare generationer bott men också i vilka lokala och kulturella sammanhang de levde och verkade. Ofta resulterar släktforskningen i att man utvidgar sin forskning med att lära känna tidigare generationers hembygd via besök och kartstudier. Släktforskning och lokalhistorisk forskning brukar sammanfattas i att man brukar – använder – historia ur ett mera existentiellt perspektiv som bidrar till en förankring i de egna rötterna och att man får svaret på frågan ”vem tror du att du är”

Källor: *Intervjuer onsdagen den 9 november 2016*

Karlsson Klas Göran, Zander Ulf (red) Historien är nu. En introduktion till historiedidaktik. Studentlitteratur 2009

Välkommen att dela med Dig av Din släktforskning !!!!

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult

Inom Släktforskarföreningens styrelse har vi diskuterat en del kring kring enkla och praktiska regler för publicering av släkthistorier, intressanta personer från bygden eller byar och hus. Vi har tittat på allmänna etiska riktlinjer som syftar till att skydda enskilda och mana till aktsamhet vid publicering som rör enskilda personer.

Ge en korrekt beskrivning av ditt material och var noga med att ange var Du har hämtat informationen sk källhänvisning. Släktforskaren använder ju oftast i huvudsak kyrkböcker som källmaterial men även brev, muntliga berättelser, tidningsartiklar och hembygdsböcker mm kan vara källor. Muntliga berättelser kan ha gått från mun till mun i många år och kanske också ändrats lite för varje gång under berättandets gång. Det är då viktigt för läsaren att få veta var den aktuella informationen har hämtats för att kunna ta ställning till trovärdighet och sanningshalt. Många släktforskare har beskrivit sk skrönor i sina egna familjer och hur man både har bekräftat och vederlagt sanningshalten i dem under forskningens gång.

Våra arkiv är våra främsta och mest pålitliga källor. Vi har en sekretessgräns på 70 år kring sk känsligt material. Håller man sig inom den givna sekretessramen är det ett sätt som borgar för respekt för den personliga integriteten men om man känner sig tveksam – ett människoöde kan beskrivas även utan namngivelse. Inhämta tillåtelse från ev nu levande släktingar är ett annat sätt.

I Flydda Dagar nr 1/2011 finns en artikel som behandlar upphovsrätten. Den tar upp rätten till skrivet, digitaliserat och fotografiskt material. För den som vill fördjupa sig i texten hänvisas till *Upphovsrätt och arkiv i IT-miljö. En hotbild.*

Arkiv Samhälle och Forskning 1998:1

För mera praktisk tillämpning handlar det om att ange källa till bilder man publicerar – var man har hämtat bilden eller om den är ur det privata familjealbumet.

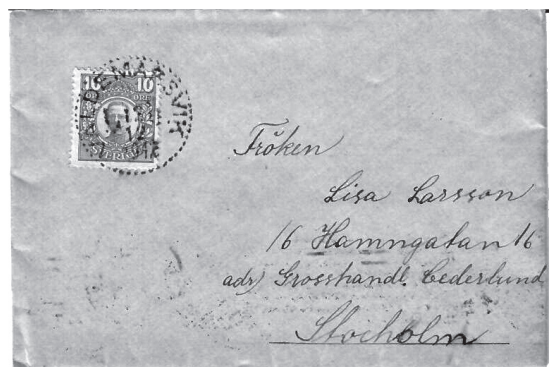
Så åter till rubriken. Du kanske tycker att det blev lite för många råd och pekpinnar i texten, men Föreningen har valt ta upp detta till diskussion för att alla ska känna sig trygga i att både skriva om sin släktforskning och läsa om andras erfarenheter och upptäckter man vill dela med sig av.

Välkommen med Ditt bidrag. Du kan maila eller skriva ett manus och skicka till: ann-charlotte.laudon-tegerhult@telia.com eller postadress Svarvarbacken 15 71133 Lindesberg

Källor: *Publicitetsregler*. <https://www.sjf.se>

Flydda Dagar nr1/2011

Foto ur familjealbum, brev privat

Snart är det Jul igen.....hur firade man förr i tiden

Ann Charlotte Laudon-Tegerhult och Margit Strömberg

Några glimtar förmedlade genom brev och muntliga berättelser från början av förra seklet och från slutet av 1930 talet. Som en röd tråd genom båda berättelserna går julens dofter. Såpa efter storstädningen, fisk från lutfiskkaret och salt från skinkans saltlake, värmen och dofterna från pepparkaksbak och småkakor och mot julaftonen blandades allt med granens doft och de tända stearinljusen.

Julgranen intar en central plats i berättelserna. Den högs i skogen några dagar före eller rent av samma dag som julafton. Flera familjemedlemmar deltog i att välja ut och hugga granen. Den togs in och kläddes på julaftonen, aldrig tidigare. Alla deltog i att klä granen och den pryddes med julgranskarameller, flaggor, kritgotter som var en slags karameller i kristyr, ofta prydda med ett bokmärke, glaskulor och levande ljus. I början av seklet klädde man sig också i sina helgdagskläder. Man markerade helgens intåg.

Maten förefaller spela en mera undanskymd roll i berättelserna från 1910-talet. Det skulle kunna bero på att den som skriver i breven är en tonårig pojke som kanske är mera intresserad av julklappar än maten. Den mat som nämns är lutfisk och gröt, men de senare berättelserna innehåller både skinka, sill och lutfisk och kakor av alla slag. Man verkar ha ett mera omfattande julbord i slutet av 30-talet.

Julklapparna var, jämfört med idag, både enklare och mera praktiska. Det var inte så vanligt med leksaker till barnen utan det man fick skulle vara till nytta i vardagen. I båda berättelserna lägger man stor vikt vid att pryda hemmet med julsaker, bonader och annat som skulle förhöja känslan av helg och juletid.

Julen var också en tid för social samvaro med släkt och vänner. I berättelsen från 1910-talet dracks det julkaffe hos vänner och anordnades julfester både hemma och i samlingslokaler som bygdegården och missionskyrkan. Man deltog också aktivt i julbön och julotta. Det var endast vädret som satte gränserna.

Det finns fortfarande stora likheter med vår egen tids julfirande men självklart även stora skillnader -tiden har ju inte stått stilla.

Nu vill vi i Släktforskarföreningen önska Er alla från oss alla -
En riktigt God Jul och Ett Gott Nytt Släktforskarår !

Ändrad medlemsavgift 2017 !

På årsmötet 2016 beslutades om ändrad årsavgift från 2017.
Enskild medlem 200 kronor och Familj 300 kronor.

Kurser 2017

Forsättningskurs. 6 kurstillfällen kvällstid 18.30 – 21.30. Kursstart 27/2 2017.
Lokal: Släktforskarlokalen vid Sandströms. Pris: 600 kronor.
Kursledare Calle Lindström Tel: 070 545 54 87

Intensivkurs (nybörjare) 2 dagar 18/3 -19/3 2017. 9 – 16 bäge dagarna med paus för lunch.
Lokal: Släktforskarlokalen vid Sandströms. Pris: 650 kronor.
Kursledare: Göran Jansson. Tel: 070 209 08 79
Obs ! Bra med viss datorvana.

Nybörjarkurs (dagtid) 7 kurstillfällen onsdagar mellan 14.00 – 17.00.
Kursstart 1/3 2017.
Lokal: Släktforskarlokalen vid Sandströms. Pris: 850 kronor.
Kursledare. Ann Charlotte Laudon-Tegerhult. Tel: 070-453 63 43 eller 0581-130 63

Nybörjarkurs (kvällstid) 7 kurstillfällen onsdagar mellan 18.00 -21.00.
Kursstart 1/3 2017. Lokal. Släktforskarlokalen vid Sandströms. Pris: 850 kronor.
Kursledare: Göran Jansson Tel: 070 209 08 79
I alla nybörjarkurser ingår ett 10 veckors abonnemang Arkiv Digital.
Anmälan kan ske direkt till kursledarna.

Vårens föreläsningar

4 april kl 18.30 ” Fattigvården förr ” Föreläsare: Calle Lindström. Inträde: 20 kronor

9 maj kl 18.30 ” Forska om hus ” Föreläsare: Gunilla Didriksson. Inträde: 20 kronor

Lokal: Masugnen

Motioner till årsmötet kan sändas in till ordf. Calle Lindström senast 7 februari 2017.
Epost: callel@telia.com

INBJUDAN / KALLELSE

Linde Bergslags Släktforskarförenings årsmöte 2017.

Tisdag 28 februari, kl. 18.30

Plats: Masugnen, föreläsningssal Smedjan.

Förslag till dagordning

- § 1. Val av ordförande och sekreterare för årsmötet
- § 2. Val av justerare, tillika rösträknare, att jämte ordförande justera protokollet
- § 3. Fråga om årsmötets blivit behörigt utlyst
- § 4. Styrelsens verksamhetsberättelse samt ekonomisk redovisning
- § 5. Revisorernas berättelse
- § 6. Fråga om styrelsens ansvarsfrihet för verksamhetsåret
- § 7. Föreningens verksamhet och inriktning
- § 8. Val av styrelseledamöter, jämte suppleanter
- § 9. Val av revisorer
- § 10. Val av valberedning
- § 11. Fastställande av medlemsavgift för verksamhetsåret 2017
- § 12. Fastställande av budget för kommande verksamhetsår
- § 13. Behandling av inkomna motioner
- § 14. Årsmötets avslutande

- **Föreningen bjuder på fika**
- **Pär Bäckman föreläser över ämnet:**
*”Bland författare, arkitekter och
konstnärer i Linde stad”.*

Välkomna!

Styrelsen.